

A PROPOSED CURRICULUM FRAMEWORK FOR DRAWING SKILL IMPROVEMENT FOR FURTHER STUDY PREPARATION OF HIGHER SECONDARY STUDENTS

Sarocho SAETAN¹ and Apichart PHOLPRASERT¹

¹ Faculty of Education, Chulalongkorn University, Thailand; sarochoalnn@gmail.com

ARTICLE HISTORY

Received: 10 April 2026

Revised: 24 April 2026

Published: 16 May 2026

ABSTRACT

The objective of this research was to propose a curriculum framework for drawing skill improvement to prepare higher secondary students for further education. The results revealed that: the curriculum development established a learning structure aligned with students' problems and needs. The program consists of 12 sessions, totaling 36 hours, and includes five learning units: 1) fundamentals of drawing skills; 2) rendering the texture and tonal value of objects; 3) drawing details and human anatomy structure; 4) still life composition and integrated group drawing; and 5) examination preparation and creative application of drawing skills. The sequence of learning progresses from basic to applied levels, effectively preparing students for further studies in art. This curriculum comprehensively covers essential drawing components, emphasizing the development of learners from fundamental to creative levels. Furthermore, it is consistent with the skill standards required by higher education institutions and aligns with approaches to skill development informed by the experience of instructors specializing in drawing for higher education preparation in the arts.

Keywords: Drawing Skill Improvement, Drawing Curriculum, Preparation for Further Education

CITATION INFORMATION: Saetan, S., & Pholprasert, A. (2026). A Proposed Curriculum Framework for Drawing Skill Improvement for Further Study Preparation of Higher Secondary Students. *Procedia of Multidisciplinary Research*, 4(5), 21

การนำเสนอโครงร่างหลักสูตรการพัฒนาทักษะการวาดเส้นเพื่อเตรียมความพร้อมในการศึกษาต่อของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

สโรชา แซ่ตัน¹ และ อภิชาติ พลประเสริฐ¹

1 คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; sarochalnn@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอโครงร่างหลักสูตรการพัฒนาทักษะการวาดเส้นเพื่อเตรียมความพร้อมในการศึกษาต่อของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาหลักสูตรสามารถกำหนดโครงสร้างการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของผู้เรียน โดยจัดเป็น 12 ครั้ง รวม 36 ชั่วโมง ประกอบด้วย 5 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ 1) พื้นฐานทักษะการวาดเส้น 2) การถ่ายทอดพื้นผิวและสีของวัตถุ 3) การวาดรายละเอียดและโครงสร้างร่างกาย 4) การจัดวางองค์ประกอบหุ่นนิ่งและการวาดเส้นหุ่นนิ่งรวม และ 5) การเตรียมสอบและการประยุกต์ใช้ทักษะวาดเส้นแบบสร้างสรรค์ ซึ่งมีลำดับการเรียนรู้จากพื้นฐานสู่การประยุกต์ใช้ และสามารถนำไปใช้เพื่อเตรียมความพร้อมในการศึกษาต่อด้านศิลปะได้อย่างเหมาะสม หลักสูตรนี้ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญของการวาดเส้นอย่างครบถ้วน โดยเน้นถึงการพัฒนาผู้เรียนตั้งแต่ทักษะพื้นฐานไปจนถึงขั้นสร้างสรรค์ อีกทั้งยังมีความสอดคล้องกับมาตรฐานทักษะที่สถาบันอุดมศึกษาต้องการ และแนวทางการพัฒนาทักษะตามประสบการณ์ของผู้สอนเฉพาะทางด้านการวาดเส้นเพื่อเตรียมความพร้อมในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาทางด้านศิลปะ

คำสำคัญ: การพัฒนาทักษะการวาดเส้น, หลักสูตรการวาดเส้น, การเตรียมความพร้อมในการศึกษาต่อ

ข้อมูลอ้างอิง: สโรชา แซ่ตัน และ อภิชาติ พลประเสริฐ. (2569). การนำเสนอโครงร่างหลักสูตรการพัฒนาทักษะการวาดเส้นเพื่อเตรียมความพร้อมในการศึกษาต่อของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย. *Procedia of Multidisciplinary Research*, 4(5), 21

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยมีผู้เรียนจำนวนมากที่มีความต้องการในการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาทางด้านศิลปะ แต่การจัดการเรียนการสอนศิลปะในโรงเรียนมีเนื้อหา และเวลาในการเรียนการสอนรายวิชาศิลปะไม่เพียงพอต่อการฝึกฝนทักษะเฉพาะทางด้านศิลปะ เพื่อที่จะนำความรู้ความสามารถในทักษะดังกล่าวไปใช้ในการเข้ารับการคัดเลือกเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษา ซึ่งการจัดการเรียนการสอนในการศึกษาขั้นพื้นฐานได้มีกำหนดเกณฑ์มาตรฐานให้มีเนื้อหาและระยะเวลาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในส่วนของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีโครงสร้างเวลาในการเรียนเพียง 120 ชั่วโมงตลอดหลักสูตร โดยรายวิชาศิลปะเป็นเพียงส่วนหนึ่งของสาระการเรียนรู้ศิลปะ ส่งผลให้ผู้เรียนมีระยะเวลาการเรียนในรายวิชาศิลปะนี้เพียง 40 ชั่วโมงต่อการเรียนในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ทำให้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพการเรียนรู้ โดยเฉพาะการฝึกทักษะพื้นฐานที่สำคัญอย่างการวาดเส้น (Drawing) ของผู้เรียนที่ต้องใช้ในการคัดเลือกเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาด้านศิลปะ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทธภัฏ พิมโพหนอง (2560) ที่ระบุว่าผู้เรียนส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการใช้เส้น รูปร่างรูปทรง และการแรเงาน้ำหนัก

ระบบการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษา (TCAS) ในปัจจุบันได้ใช้การประเมินเชิงสมรรถนะสะสมผ่านแฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio) ในรอบที่ 1 ซึ่งเป็นรอบที่มีผู้สมัครหนาแน่นที่สุด โดยจากสถิติปี 2568 (สมาคมที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย, 2569) ในคณะกลุ่มเฉพาะทางด้านศิลปะได้มีการกำหนดคุณสมบัติผู้เข้ารับการคัดเลือกล่วงหน้าโดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณาคุณภาพแฟ้มสะสมผลงาน จากผลงานทางด้านทัศนศิลป์ซึ่งประกอบด้วยทักษะด้านการวาดเส้น และทักษะเฉพาะทางด้านอื่นๆ โดยในมหาวิทยาลัยชั้นนำมีการกำหนดค่าน้ำหนักคะแนนทักษะเฉพาะทางเป็นหลักในการพิจารณารอบ Portfolio (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2568) รวมถึงระบบคัดเลือกบุคคลเพื่อเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษา ยังมีการทดสอบการวาดเส้นในรอบการทดสอบเฉพาะทางของผู้เรียน ซึ่งในแต่ละสาขาที่มีความแตกต่างกัน ข้อสอบของสาขาวิชาจิตรกรรมเน้นการทดสอบทักษะการวาดเส้นภาพบุคคล ข้อสอบของสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับประยุกต์ศิลป์เน้นการวาดสิ่งของใกล้ตัว และข้อสอบของสาขาศิลปศึกษาเน้นการวัดทักษะการวาดเส้นแบบสร้างสรรค์

จากช่องว่างที่เกิดขึ้นระหว่างการศึกษาระดับพื้นฐานในโรงเรียนและระบบการรับเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่ค่อนข้างกว้าง ส่งผลให้ผู้เรียนที่มีความต้องการในการศึกษาต่อด้านศิลปะจำเป็นต้องศึกษาและฝึกฝนด้วยตนเอง หรือจากสถาบันกวดวิชาภายนอกโรงเรียน โดยผลสำรวจพฤติกรรมกรเรียนในสถาบันกวดวิชา ชี้ให้เห็นว่า มีนักเรียนที่ต้องการเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยมีอัตราการเรียนเพิ่มเติมนอกเหนือจากในโรงเรียนกว่าร้อยละ 35.1 ของเด็กในวัยเดียวกัน (สรวิต มา, 2566) แสดงถึงปัญหาที่เกิดจากการเรียนในโรงเรียนที่ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้เรียน รวมกับปัญหาที่พบในสถาบันกวดวิชาศิลปะที่ว่าด้วยผู้เรียนส่วนใหญ่ยังขาดทักษะพื้นฐานเรื่องโครงสร้าง สัดส่วน และการจัดองค์ประกอบศิลป์ที่ถูกต้อง (วัชรพงศ์ หงษ์สุวรรณ, 2553) จึงถือเป็นอุปสรรคสำคัญในการต่อยอดสู่การเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาด้านศิลปะในคณะต่างๆ

ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ในการนำเสนอโครงร่างหลักสูตรการพัฒนาทักษะการวาดเส้นเพื่อเตรียมความพร้อมในการศึกษาต่อด้านศิลปะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อมุ่งเน้นการฝึกทักษะการวาดเส้นที่สอดคล้องและสามารถส่งเสริมความต้องการของผู้เรียนในการเข้าเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาทางด้านศิลปะได้ ซึ่งมีการดำเนินการวิจัยโดยมีการศึกษาทฤษฎีการสอนการวาดเส้น ศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนวาดเส้นทั้งในโรงเรียน สถาบันกวดวิชาศิลปะ และในมหาวิทยาลัย และศึกษาความต้องการของผู้เรียน นำไปสู่การสร้างเป็นหลักสูตรการพัฒนาทักษะการวาดเส้นที่เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนที่มีความต้องการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาด้านศิลปะต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อนำเสนอโครงร่างหลักสูตรการพัฒนาทักษะการวาดเส้นเพื่อเตรียมความพร้อมในการศึกษาต่อของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีการสอนวาดเส้น

1) ความหมายของการวาดเส้น

การวาดเส้นเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการรับรู้ การคิด และการถ่ายทอดความหมายผ่านรูปทรงและเส้นเพื่อสื่อสารระหว่างผู้สร้างสรรค์กับผู้รับสาร โดย กุลจิต เสงนา (2560) อธิบายว่า การวาดเส้นเป็นกระบวนการแปลงภาพจากมโนทัศน์ภายในให้ปรากฏเป็นรูปร่างและรูปทรงที่สามารถสื่อสารให้ผู้ชมเข้าใจตรงกับเจตนาของศิลปิน ในขณะที่ ปนท ปลื้มชูศักดิ์ (2559) เห็นว่า การวาดเส้นเป็นการขีดเขียนให้เกิดรูปทรงจากแรงบันดาลใจของสิ่งรอบตัว และถ่ายทอดออกมาผ่านการบันทึกภาพด้วยอุปกรณ์ที่เข้าถึงได้ง่าย อีกทั้ง บรรจงศักดิ์ พิมพ์ทอง (2550) ได้อธิบายในเชิงปฏิบัติว่าเป็นการลาก ขีด เขียน หรือขีดเส้นด้วยเครื่องมือปลายแหลมโดยใช้แรงกดบนพื้นผิวจนเกิดเป็นภาพ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสามารถสรุปได้ว่า การวาดเส้นเป็นกระบวนการถ่ายทอดความคิด มโนทัศน์ หรือสิ่งที่มองเห็นให้ปรากฏเป็นรูปร่างและรูปทรงผ่านการใช้เส้น ซึ่งเกิดจากการลาก ขีด เขียน หรือขีดด้วยเครื่องมือปลายแหลม โดยอาศัยแรงกดบนพื้นผิวเป็นตัวกำหนดลักษณะของเส้น เพื่อสร้างภาพที่สามารถสื่อความหมายและถ่ายทอดแรงบันดาลใจจากผู้วาดไปยังผู้ชมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) องค์ประกอบสำคัญในการวาดเส้น

องค์ประกอบสำคัญในการวาดเส้นเป็นปัจจัยที่มีผลต่อมาตรฐานและความสมบูรณ์ของผลงาน โดยนักวิชาการได้อธิบายองค์ประกอบของการวาดเส้นไว้อย่างหลากหลาย และมีความสอดคล้องกัน โดย พิษณุ ประเสริฐผล (2557) อธิบายว่า องค์ประกอบสำคัญของการวาดเส้น ประกอบด้วย มุมวาด ระดับมุมมอง เส้น พื้นที่ว่าง จุดเด่นภาพ พื้นผิว และแสงเงา ในขณะที่ ปนท ปลื้มชูศักดิ์ (2559) ได้อธิบายว่า องค์ประกอบสำคัญได้รวมถึงการเลือกมุมมอง การจัดองค์ประกอบสัดส่วน โครงสร้าง การร่างภาพ แสงเงา และระยะ ซึ่งสะท้อนถึงกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบ ด้าน บรรจงศักดิ์ พิมพ์ทอง (2550) เน้นย้ำองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับรูปทรงและความงาม ได้แก่ รูปร่างรูปทรง แสงเงา สัดส่วน ความสมดุล พื้นผิว องค์ประกอบ และลีลา ส่วน ประสพ ลิ้มมอดภัย (2541) กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญว่า ได้แก่ การจัดภาพ เอกภาพ ความสมดุล จุดสนใจ เส้น แสงเงา พื้นผิว และการฝึกทักษะอย่างต่อเนื่อง จากแนวคิดดังกล่าว ประกอบกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ของผู้สอนวาดเส้นในสถาบันกวดวิชาศิลปะ สามารถสรุปได้ว่า องค์ประกอบสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จในการวาดเส้น ได้แก่ โครงสร้าง สัดส่วน องค์ประกอบภาพ และแสงเงา ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาเป็นกรอบแนวทางในการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรเพื่อส่งเสริมทักษะการวาดเส้นอย่างมีประสิทธิภาพ

3) ขั้นตอนในการวาดเส้น

ขั้นตอนในการวาดเส้นเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาผลงานได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ โดย พิษณุ ประเสริฐผล (2557) ได้อธิบายขั้นตอนการวาดเส้นไว้ว่า เริ่มจากการร่างภาพ การร่างรายละเอียด การแรเงาโดยรวม การเพิ่มน้ำหนักแสงเงา และการเพิ่มเงาตกทอดตามลำดับ ขณะที่ สตุติโอ โมโนโครม (2561) ได้นำเสนอขั้นตอนที่มีความละเอียดมากขึ้น โดยเริ่มจากการร่างภาพด้วยแกน X และแกน Y การปรับเส้นตรงให้เป็นเส้นโค้ง การร่างโครงสร้างภายใน การกำหนดระนาบของวัตถุ การแบ่งเส้นโครงแสงกระทบ การลงแสงเงาโดยรวม การลงเงาด้วยเส้นตรงและเส้นโค้ง และการเก็บรายละเอียดในขั้นสุดท้าย และ บรรจงศักดิ์ พิมพ์ทอง (2550) ได้นำเสนอขั้นตอนที่เน้นการสังเกตและวิเคราะห์ ได้แก่ การดูองค์ประกอบ การหามุม การสังเกตแสงเงา การร่างโครงขนาดย่อและขนาดจริง การวาดรายละเอียดโครงสร้าง การแรเงาโดยรวม การไล่น้ำหนักจากเข้มไปอ่อน และการเก็บรายละเอียด จากแนวคิดดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่าขั้นตอนในการวาดเส้น ประกอบด้วย การเริ่มต้นจากการวิเคราะห์องค์ประกอบและสัดส่วนของวัตถุ การร่างโครงสร้างภาพ การลงน้ำหนักแสงเงา อย่างเป็นลำดับขั้นจนถึงการเก็บรายละเอียด ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยให้ผลงานมีความถูกต้อง สมบูรณ์ และมีมิติสมจริง

4) การสอนทักษะการวาดเส้นของ Betty Edwards (2012)

การจัดการเรียนการสอนการวาดเส้นที่ต้องการใช้สมองส่วน R ซึ่งเป็นส่วนที่เกี่ยวกับการมองเห็นพื้นที่ สามารถทำงานได้ดีกว่า ซับซ็อนกว่า แต่ทำงานได้ในระยะเวลาที่ช้ากว่าส่วน L ซึ่งทำหน้าที่เกี่ยวกับทางด้านการสื่อสารด้วยวาจา การวิเคราะห์ และส่วนนี้ทำงานได้เร็ว ในทุกการกระทำ

เบ็ตตี้ เอ็ดเวิร์ด จึงได้นำเสนอแนวคิดการวาดเส้นโดยเน้นการใช้สมองส่วน R ที่เข้าถึงได้ค่อนข้างยาก ซึ่งเป็นระบบการรับรู้ทางสายตา ไม่ใช่หูจ๋า และปิดการใช้งานส่วน L เช่น การวาดภาพกลับหัว เมื่อมีการรับรู้ด้วยภาพที่กลับหัว ส่งผลให้สมองส่วน L ที่ทำงานได้รวดเร็วเกิดการรับรู้ก่อน แต่ไม่สามารถเข้าใจได้ ทำให้สมอง R เกิดการทำงานต่อ โดยมีการนำเสนอ การวาดภาพวัตถุที่รับรู้ เป็นการรับรู้วัตถุด้วยภาพ ซึ่งประกอบด้วยทักษะพื้นฐานที่สำคัญดังนี้

4.1) การรับรู้กับการวาดเส้นขอบ

4.2) การรับรู้กับพื้นที่

4.3) การรับรู้กับมิติสัมพันธ์

4.4) การรับรู้กับแสงเงา

4.5) การรับรู้กับการวาดภาพทั้งหมด

5) หลักการสอนวาดเส้นตามแนวคิดของ Doborah A. Rockman (2000)

5.1) การวัดขนาดวัตถุด้วยสายตา

การวัดขนาดของวัตถุที่ดี ควรเลือกใช้วัตถุที่มีลักษณะเรียวและยาว โดยแนะนำให้หลีกเลี่ยงการใช้ดินสอหากไม่มีความจำเป็น เนื่องจากดินสอมีความหนาซึ่งอาจบดบังรายละเอียดสำคัญของวัตถุได้ และในการสอนเรื่องการวัดขนาดของวัตถุควรใช้การสาธิตที่ทำให้ผู้เรียนเข้าใจได้ตรงกัน เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนย่อมมีมุมมองในการมองวัตถุจริงที่ต่างกัน โดยแนะนำให้ใช้การถ่ายภาพถ่ายของวัตถุเพื่อให้ผู้เรียนมองเป็นภาพเดียวกันเพื่อสร้างความเข้าใจ

ขั้นตอนในการวัดขนาดของวัตถุ เริ่มต้นจากการกำหนดวัตถุที่ต้องการให้เป็นวัตถุอ้างอิงเพื่อใช้ในการเปรียบเทียบกับวัตถุชิ้นถัดไปที่ต้องการวาด เช่น การวาดคนที่มีการกำหนดให้ขนาดของหัวคนเป็นวัตถุอ้างอิงเพื่อวัดความยาวของลำตัวคนต่อไป หรือการวาดหุ่นหนึ่งแบบกลุ่มที่มีการกำหนดวัตถุอ้างอิงจำนวนหนึ่งขึ้นแล้วใช้วัตถุนั้นในการวาดหุ่นหนึ่งชิ้นถัดไปที่มีตำแหน่งใกล้เคียงกัน

การประยุกต์ในการวัดขนาดของวัตถุด้วยสายตา การหาตำแหน่งหรือขนาดของวัตถุใกล้เคียงด้วยการกำหนดวัตถุอ้างอิงเพื่อใช้ขนาดของวัตถุดังกล่าวในการแบ่งสัดส่วนของหน้ากระดาษเป็นสัดส่วนเท่าๆ กันกับขนาดของวัตถุนั้น หรือการประยุกต์ใช้การวัดองศาความเอียงของวัตถุโดยการกะระยะเป็นเข็มนาฬิกา หรือการกำหนดเส้นสมมติเป็นแนวตั้งหรือแนวนอน โดยใช้การกำหนดเส้นสมมติให้พาดผ่านจุดสำคัญของภาพจุดต่างๆ เพื่อเทียบเคียงกับระยะในวัตถุจริง

5.2) การใช้เส้นกับการวาดเส้น

เส้นมีผลต่อภาพเป็นอย่างมากต่อภาพ เส้นมีผลต่อความรู้สึกที่แสดงออกของภาพ เส้นที่มีความละเอียดทำให้ภาพมีความสงบ ไม่มีการเคลื่อนไหว ในทางกลับกันหากมีการเลือกใช้เส้นที่มีความหนักแน่น หรือมีการตัดกันของเส้นในภาพสามารถทำให้ภาพนั้นมีความรู้สึกถึงการเคลื่อนไหวของอารมณ์ของภาพที่มีความสนุกสนาน รุนแรงเพิ่มขึ้นได้

เส้นมีผลต่อความสมจริงของวัตถุ โดยเส้นที่เป็นขอบของวัตถุสามารถให้ค่าน้ำหนักแก่วัตถุได้ด้วยการกำหนดให้เส้นที่อยู่ฝั่งที่เป็นเงามีความเข้มมากกว่าเส้นที่อยู่ได้ทิศทางที่รับแสง และในตำแหน่งที่เป็นจุดที่ได้รับแสงน้อยหรือไม่มีแสงสามารถเลือกใช้เส้นเข้มให้สัมพันธ์กับพื้นที่นั้นๆ ได้ เช่น ให้น้ำหนักเข้าในส่วนของกล้ามเนื้ออวัยวะคนตามหลักกายวิภาค หรือการใช้เส้นเข้าได้ฐานของส่วนที่มีการซ้อนทับของวัตถุเพื่อเน้นพื้นที่ที่มีความลึกในภาพวาด

5.3) การจัดวางวัตถุหนึ่ง

การวาดเส้นหุ่นหนึ่งเหมาะแก่การเรียนการสอนวาดเส้นพื้นฐานที่สุดเนื่องจากเป็นการแสดงออกให้เห็นถึงกระบวนการวิธีการ และเทคนิคการวาด ได้ชัดเจนที่สุด และเป็นการแสดงพื้นฐานที่ดีในการฝึกวาดเส้น

ประเภทของวัตถุ สามารถแบ่งได้เป็นวัตถุที่สมมาตร และวัตถุที่ไม่สมมาตร โดยวัตถุที่สมมาตรได้แก่วัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยมีความสมมาตรแบบอยู่ในตัววัตถุ ขนาดและสัดส่วนที่มีความสมดุล และวัตถุที่ไม่สมมาตร ได้แก่ วัตถุในธรรมชาติ เช่น ผลไม้แอปเปิ้ล ที่มีสัดส่วนและขนาดแตกต่างกันไป ซึ่งเป็นประโยชน์แก่ผู้เรียนในแง่ของการได้วาดวัตถุที่มีความยืดหยุ่น ไม่ถูกกำหนดอยู่ในกรอบของโครงสร้างที่ตายตัว

ในการวาดโครงสร้างหุ่นนิ่งหลากหลายวัตถุก็มีโครงสร้างที่มาจากรูปทรงเรขาคณิตหรือรูปทรงที่มีลักษณะเหลี่ยม เพื่อให้ง่ายแก่การเริ่มร่างภาพพื้นฐานของหุ่นนิ่ง

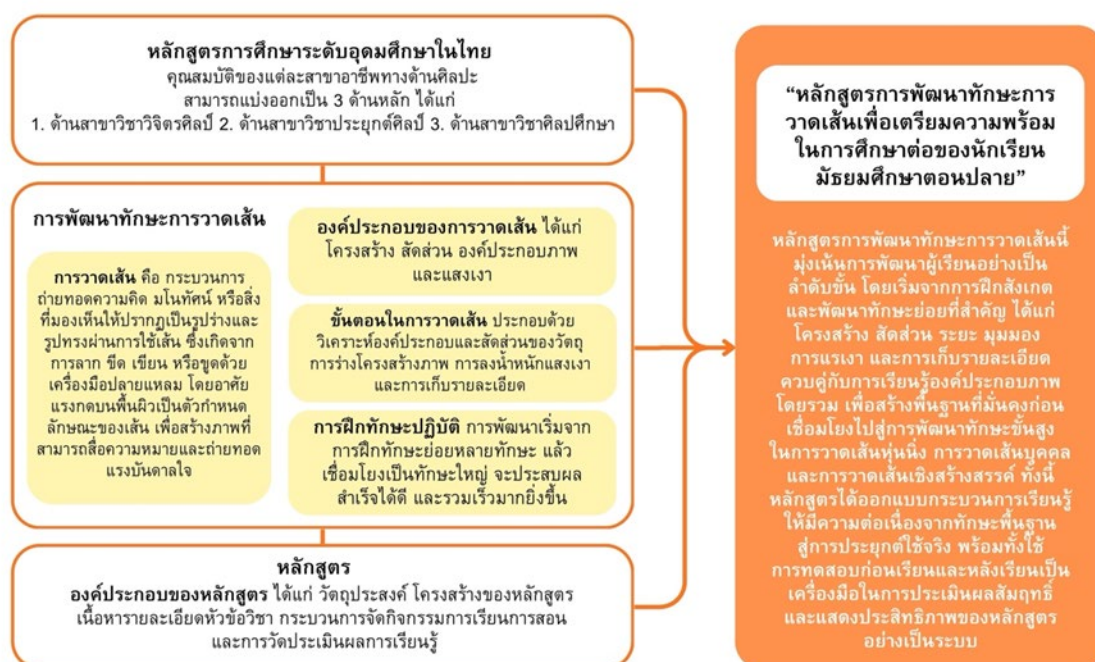
5.4) การจัดการเรียนการสอนวาดเส้น

ในการจัดการเรียนการสอนวาดเส้น ควรเป็นชั้นที่มีความผ่อนคลาย เพื่อให้ทั้งผู้เรียนและผู้สอนไม่เกิดความกดดัน อย่างเป็นกันเอง บรรยากาศในชั้นเรียนโดยรวมควรเป็นไปตามกฎเกณฑ์ และมารยาททางสังคมที่เหมาะสม เช่น ในการเรียนการสอนที่ต้องใช้หุ่นที่เป็นบุคคลใช้ในชั้นเรียน ควรมีการอบรมสั่งสอนอย่างเข้มข้นในเรื่องของมารยาทที่ต้องมีต่อหุ่นบุคคล

จากทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง สามารถนำมาสรุปเพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรการสอนวาดเส้นได้อย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากกระบวนการถ่ายทอดมโนทัศน์และการรับรู้ทางสายตา ควบคู่กับการกำหนดองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ โครงสร้าง สัดส่วน องค์ประกอบภาพ และแสงเงา เพื่อใช้เป็นแกนหลักของเนื้อหา จึงสามารถจัดลำดับการเรียนรู้ตามกระบวนการวาดเส้นอย่างเป็นขั้นตอน ตั้งแต่การวิเคราะห์และสังเกต การร่างโครงสร้าง การพัฒนาการสังเกต รายละเอียดพื้นผิวต่างๆ ไปจนถึงการลงน้ำหนักแสงเงาและการเก็บรายละเอียดอย่างสมบูรณ์ ทั้งนี้ได้บูรณาการแนวคิดที่มุ่งพัฒนาการรับรู้เชิงภาพและทักษะการมองเห็นอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนทักษะการวัดสัดส่วน การใช้เส้น และการจัดองค์ประกอบภาพ รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่เหมาะสมและเอื้อต่อการพัฒนาทักษะเชิงปฏิบัติ ส่งผลให้หลักสูตรมีความครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และกระบวนการคิดเชิงศิลปะ สู่การพัฒนาศักยภาพด้านการวาดเส้นของผู้เรียน

กรอบแนวคิดการวิจัย

“หลักสูตรการพัฒนาทักษะการวาดเส้นเพื่อเตรียมความพร้อมในการศึกษาต่อของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย”

วิธีดำเนินการวิจัย

1) การศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเก็บรวบรวมข้อมูลในการจัดการเรียนการสอนวาดเส้นเพื่อ การสอบเข้าระดับอุดมศึกษา โดยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบมีเกณฑ์ (Criterion Sampling) จากกลุ่มตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

1.1) ผู้สอนวาดเส้นในสถาบันกวดวิชาศิลปะ จำนวน 10 แห่ง

คัดเลือกจากผู้ที่มีประสบการณ์สอนวาดเส้นในสถาบันกวดวิชาศิลปะในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยต้อง เป็นผู้สอนในสถาบันกวดวิชาที่เปิดทำการมาแล้วมากกว่า 5 ปี และมีประสบการณ์สอนวาดเส้นมากกว่า 5 ปี รวมทั้งมี ประสบการณ์ในการสอนวาดเส้นเพื่อการสอบเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา และเคยมีนักเรียนที่ผ่านการคัดเลือกเข้า ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาอย่างน้อย 10 คน

1.2) อาจารย์ผู้สอนวาดเส้นในระดับอุดมศึกษา จำนวน 9 คน

คัดเลือกจากเป็นผู้สอนในสาขาวิชาทางด้านวิจิตรศิลป์ ประยุกต์ศิลป์ หรือศิลปศึกษา หรือสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง เป็น ผู้สอนในระดับอุดมศึกษาของสถาบันในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และมีประสบการณ์ในการสอนวาดเส้นใน ระดับอุดมศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี

1.3) ครูศิลปะในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 5 คน

คัดเลือกจากเป็นครูศิลปะในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีประสบการณ์ในการสอนวาดเส้นมากกว่า 5 ปี และ มีประสบการณ์ในการสอนวาดเส้นเพื่อการใช้สอบเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา

1.4) นักเรียนผู้ที่มีความต้องการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาทางด้านศิลปะ จำนวน 36 คน

คัดเลือกจากเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าที่กำลังเรียนวาดเส้นในสถาบันกวดวิชา มี ประสบการณ์การเรียนวาดเส้น และมีความต้องการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาทางด้านวิจิตรศิลป์ ประยุกต์ศิลป์ หรือ ศิลปศึกษา

1.5) ชั้นเรียนรายวิชาวาดเส้น จำนวน 6 ชั้นเรียน

คัดเลือกจากเป็นชั้นเรียนวาดเส้นในระดับอุดมศึกษา โดยกำหนดคุณสมบัติของชั้นเรียนให้เป็นชั้นเรียนของอาจารย์ ผู้สอนด้านวาดเส้นในระดับอุดมศึกษา ที่สอนในสาขาวิชาทางด้านวิจิตรศิลป์ ประยุกต์ศิลป์ ศิลปศึกษา หรือสาขาวิชาที่ เกี่ยวข้อง ของสถาบันในกรุงเทพมหานครฯ และปริมณฑล และเป็นชั้นเรียนของผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการสอนวาดเส้น ในระดับอุดมศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี

2) วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์ สอบถาม และสังเกตการณ์สอน โดยประกอบด้วย เครื่องมือวิจัย ดังต่อไปนี้

2.1) แบบสัมภาษณ์ผู้สอนวาดเส้นในสถาบันกวดวิชาศิลปะในประเด็นการจัดการเรียนการสอนวาดเส้นเพื่อการสอบเข้า ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา

2.2) แบบสัมภาษณ์อาจารย์สอนวาดเส้นในระดับอุดมศึกษา เรื่องการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะวาดเส้น และคุณสมบัติสำคัญของผู้เรียนในการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา

2.3) แบบสัมภาษณ์ครูศิลปะในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเรื่องการเรียนวาดเส้นในโรงเรียน

2.4) แบบสอบถามนักเรียนผู้ที่มีความต้องการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาทางด้านศิลปะ ในประเด็นความต้องการของ ผู้เรียน

2.5) แบบสังเกตการณ์เรียนการสอนรายวิชาวาดเส้นระดับอุดมศึกษา

2.6) แบบสังเกตการณ์เรียนการสอนรายวิชาวาดเส้นระดับในสถาบันกวดวิชา

3) สร้างหลักสูตรการพัฒนาทักษะการวาดเส้นเพื่อเตรียมความพร้อมในการศึกษาต่อของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

ผลการวิจัย

1) สภาพปัจจุบันและข้อจำกัดในการจัดการเรียนการสอนวาดเส้นในระบบโรงเรียน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลหลักสูตรและการสัมภาษณ์ครูผู้สอนรายวิชาศิลปะในโรงเรียน พบว่า การจัดการเรียนการสอนทัศนศิลป์ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีข้อจำกัดด้านระยะเวลาอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีเวลาเรียนจริงเฉลี่ยเพียง 1 คาบต่อสัปดาห์ หรือประมาณ 40 ชั่วโมงตลอดหลักสูตรศึกษาตอนปลาย ซึ่งครูศิลปะในโรงเรียนส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่าไม่เพียงพอต่อการฝึกฝนทักษะการวาดเส้นขั้นสูงเพื่อใช้ในการสอบเข้ามหาวิทยาลัย สอดคล้องกับผลสำรวจนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ร้อยละ 57.14 ที่ระบุว่าระยะเวลาในการเรียนวาดเส้นในโรงเรียน ไม่เพียงพอต่อการใช้ความรู้เพื่อสอบเข้าในระดับมหาวิทยาลัย ซึ่งส่งผลให้นักเรียนร้อยละ 78.57 ซึ่งมีความสนใจศึกษาต่อในสายประยุกต์ศิลป์ นักเรียนร้อยละ 35.71 ในสายวิจิตรศิลป์ และร้อยละ 11.90 ในสายศิลปศึกษา จำเป็นต้องศึกษาและฝึกฝนทักษะการวาดเส้นด้วยตนเอง

2) ปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาทักษะการวาดเส้นของผู้เรียน

ผลจากการสำรวจความต้องการของนักเรียนและจากความเห็นของผู้สอนในสถาบันกวดวิชาศิลปะรวมถึงครูผู้สอนในโรงเรียน พบว่า ทักษะที่ผู้เรียนต้องการพัฒนามากที่สุด คือ การลงแสงเงาและน้ำหนักเส้น และการร่างภาพวัตถุสัดส่วน และในความเห็นของผู้เชี่ยวชาญอย่างอาจารย์ผู้สอนรายวิชาวาดเส้นในมหาวิทยาลัย และผู้สอนในสถาบันกวดวิชาศิลปะ ได้พบปัญหาเชิงลึกในด้านพฤติกรรมในการฝึกฝน ได้แก่ การใช้กล้ามเนื้อผิดส่วนในการวาดเส้น ความใจร้อนในการฝึกพื้นฐาน และการขาดสมาธิในการทำงานต่อเนื่อง ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการสร้างสรรค์ผลงานวาดเส้นที่จำเป็นต้องใช้ความละเอียดและความแม่นยำเป็นอย่างมาก

3) แนวทางการพัฒนาทักษะการวาดเส้น

3.1) การเรียนรู้การใช้กล้ามเนื้อและทัศนคติเบื้องต้นในการวาดเส้น

จากการเก็บข้อมูลพบว่า ปัญหาหนึ่งของการวาดเส้น คือการขาดความเข้าใจในการควบคุมอุปกรณ์วาดเส้นและการใช้ร่างกายที่ถูกต้อง แนวทางการจัดเนื้อหาจึงควรเริ่มต้นด้วยการฝึกกล้ามเนื้อในการลากเส้น โดยเน้นการใช้กล้ามเนื้อแขนและหัวไหล่แทนการใช้เพียงข้อมือ รวมถึงการปรับการมอง โดยเน้นการฝึกวาดจากวัตถุจริง เพื่อให้ผู้เรียนฝึกสายตาในการกะระยะและมองทิศทางแสงจริง แทนการคัดลอกภาพถ่ายเพียงอย่างเดียว ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อการถ่ายทอดวัตถุผ่านการวาดเส้น

3.2) การวิเคราะห์โครงสร้างวัตถุผ่านรูปทรงเรขาคณิต

อาจารย์ผู้สอนรายวิชาวาดเส้นในมหาวิทยาลัยระบุว่า "โครงสร้าง" เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด ดังนั้น เนื้อหาในหลักสูตรจึงควรมุ่งเน้นการฝึกวิเคราะห์วัตถุที่มีความซับซ้อนให้กลายเป็นรูปทรงเรขาคณิตพื้นฐาน เช่น วงกลม สามเหลี่ยม และสี่เหลี่ยม และการสอนเทคนิคการวัดระยะด้วยดินสอ และการเทียบเคียงสัดส่วน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถร่างภาพโครงสร้างได้ถูกต้องตามความเป็นจริงก่อนขั้นตอนการลงน้ำหนัก

3.3) การลงค่าน้ำหนักแสงเงา

สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนที่มีความต้องการศึกษาต่อทางด้านศิลปะ ร้อยละ 21.43 ที่ต้องการพัฒนาการลงแสงเงา แนวทางการจัดเนื้อหาจึงควรสร้างความเข้าใจเรื่อง "แถบค่าน้ำหนัก" อย่างน้อย 6-9 ระดับ ตามคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญในการวาดเส้น เพื่อให้ผู้เรียนสามารถจำแนกความแตกต่างของค่าน้ำหนักสีของวัตถุที่มีความเข้มต่างกัน ได้ สร้างมิติของวัตถุและแสดงปริมาตรของวัตถุที่มีความสมจริง

3.4) เทคนิคการสร้างพื้นผิววัตถุ

หลักสูตรควรจัดเนื้อหาการวาดพื้นผิววัตถุที่แตกต่างกันอย่างเป็นระบบ เช่น วัตถุผิวด้านอย่างเครื่องปั้นดินเผา หรือปูนปลาสเตอร์, วัตถุผิวมันวาว อย่างโลหะหรือสแตนเลส, วัตถุโปร่งแสง อย่างแก้วใส และพื้นผิวที่มีความละเอียดสูง อย่างผ้าหรือไม้ โดยเน้นการสังเกตการสะท้อนของแสงที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นผิว เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสื่อสารคุณลักษณะของวัตถุออกมาได้อย่างถูกต้อง

3.5) การจัดองค์ประกอบศิลป์

การจัดองค์ประกอบศิลป์ เป็นการจัดการพื้นที่ภายในหน้ากระดาษซึ่งมีความสำคัญต่อความสมบูรณ์ของผลงาน แนวทางการเรียนรู้จึงเน้นเรื่อง "ความสมดุลของภาพ" และการสื่อสารเรื่องราวผ่านจัดองค์ประกอบเพื่อนำเสนอแนวคิดต่างๆ ทั้งนี้ยังควรมีการบูรณาการทัศนียภาพ (Perspective) ในระดับสายตาต่างๆ ด้วย เพื่อให้ผู้เรียนสามารถจัดวางวัตถุหลายชิ้นในพื้นที่เดียวกันได้อย่างสัมพันธ์กันตามหลักตรรกะของมิติที่ถูกต้อง

3.6) การบริหารจัดการเวลา

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนรายวิชาวาดเส้นในมหาวิทยาลัยระบุถึงความสำคัญของการสอบที่ใช้เวลาจำกัดใน 3 ชั่วโมง หลักสูตรจึงต้องมีเนื้อหาที่จำลองสถานการณ์สอบจริง โดยแบ่งขั้นตอนการทำงานออกเป็นสัดส่วนที่ชัดเจน คือ ขั้นตอนการร่างโครงสร้างและจัดองค์ประกอบ 30 นาที, การลงน้ำหนักกรวม 60 นาที, และการเก็บรายละเอียดความเรียบร้อย 90 นาที เพื่อให้ผู้เรียนสามารถคุมภาพรวมของงานให้เสร็จสมบูรณ์ทันตามกำหนดเวลา

3.7) การปรับใช้เทคนิคเฉพาะตามสาขาวิชา

เนื่องจากสาขาวิชาทางศิลปะมีความต้องการที่ต่างกัน เนื้อหาในช่วงปลายของหลักสูตรจึงควรมีความยืดหยุ่นตามเป้าหมายรายบุคคล เช่น กลุ่มวิจิตรศิลป์จะเน้นการฝึกใช้น้ำหนักและเส้นที่แสดงอารมณ์ความรู้สึกและความเป็นตัวเอง กลุ่มประยุกต์ศิลป์เน้นความชัดเจนของโครงสร้างวัตถุ และกลุ่มศิลปศึกษาที่เน้นความเข้าใจในกระบวนการถ่ายทอดที่ถูกต้องและความสร้างสรรค์ เพื่อให้ผู้เรียนเตรียมพร้อมสำหรับความแตกต่างของโจทย์ในแต่ละคณะได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.8) การพัฒนาผลงานเพื่อการจัดทำแฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio)

ในปัจจุบันมีระบบการคัดเลือกผู้เรียนเพื่อเข้าสู่ในระดับอุดมศึกษาทางด้านศิลปะ การพิจารณาแฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio) มีความสำคัญมาก เนื้อหาในหลักสูตรจึงต้องครอบคลุมถึงการเลือกสรรผลงาน เพื่อแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของผู้เรียน รวมถึงกระบวนการนำเสนอผลงาน โดยสอนเทคนิคเฉพาะที่ใช้ในงานวาดเส้นชั้นนั้นๆ เพื่อสื่อสารให้เห็นถึงระบบการคิดและการพัฒนาตนเองของผู้เรียนอย่างเป็นลำดับขั้นตอน

4) ผลการพัฒนาหลักสูตร

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อพัฒนาเป็นหลักสูตรการเรียนรู้ โดยกำหนดโครงสร้างของหลักสูตรให้สอดคล้องกับข้อค้นพบที่ได้ ทั้งในด้านการจัดการเรียนการสอน ปัญหาของผู้เรียน ทักษะที่จำเป็น แนวทางการประเมินผล และการเตรียมความพร้อมในการสอบ หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นกำหนดระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้อาจารย์ 12 ครั้ง รวม 36 ชั่วโมง และประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้ทั้งหมด 5 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ 1) พื้นฐานทักษะการวาดเส้น 2) การถ่ายทอดพื้นผิวและสีของวัตถุ 3) การวาดรายละเอียดและโครงสร้างร่างกาย 4) การจัดวางองค์ประกอบหุ่นนิ่งและการวาดเส้นหุ่นนิ่งรวม 5) การเตรียมสอบและการประยุกต์ใช้ทักษะวาดเส้นแบบสร้างสรรค์โครงสร้างของหลักสูตรมีลักษณะเป็นลำดับขั้น โดยเริ่มจากการพัฒนาทักษะพื้นฐานด้านเส้นและโครงสร้าง สรุปรูปเป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการเริ่มจากพื้นฐาน แล้วพัฒนาไปสู่การแสดงแสงเงาและพื้นผิว เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับมิติของภาพ ต่อเนื่องไปยังการวาดวัตถุและรูปทรง ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำทักษะที่ได้ฝึกฝนมาไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์จริง ในลำดับถัดไป หลักสูตรได้กำหนดหน่วยการเรียนรู้ด้านองค์ประกอบภาพ เพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดวางองค์ประกอบให้มีความเหมาะสมและสมดุล ซึ่งเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อคุณภาพของผลงาน และในหน่วยสุดท้ายมุ่งเน้นการเตรียมความพร้อมในการสอบ โดยเชื่อมโยงกับความจำเป็นในการฝึกจากโจทย์ที่ใกล้เคียงกับข้อสอบจริง รวมถึงการจัดทำแฟ้มสะสมผลงาน

จากการศึกษาสามารถสรุปเป็น หลักสูตรการพัฒนาทักษะการวาดเส้นเพื่อเตรียมความพร้อมในการศึกษาต่อของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่สามารถตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของผู้เรียนเป็นหลัก พร้อมทั้งสนับสนุนการพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่องและเชื่อมโยงไปสู่การนำไปใช้ในสถานการณ์จริงต่อไป

หลักสูตรการพัฒนาทักษะการวาดเส้นเพื่อเตรียมความพร้อมในการศึกษาต่อของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง การนำเสนอโครงร่างหลักสูตรการพัฒนาทักษะการวาดเส้นเพื่อเตรียมความพร้อมในการศึกษาต่อของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงสภาพปัจจุบันของการเรียนการสอนศิลปะในประเทศไทยที่ยังมีข้อจำกัดอย่างชัดเจน ทั้งในด้านเวลาเรียนที่น้อยและเนื้อหาที่ไม่ครอบคลุมต่อความต้องการของผู้เรียน โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับระบบการคัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัยที่ให้ความสำคัญกับทักษะการวาดเส้นและผลงานทัศนศิลป์ในแฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio) ช่องว่างดังกล่าวทำให้ผู้เรียนจำนวนมากต้องศึกษาและฝึกฝนการวาดเส้นด้วยตนเอง หรือเรียนเสริมในสถาบันกวดวิชา ซึ่งสอดคล้องกับผลการสำรวจของ สรวิต มา (2566) ที่พบว่า กว่าร้อยละ 35.1 ของนักเรียนต้องเรียนเพิ่มเติมนอกโรงเรียนเพื่อเตรียมสอบเข้ามหาวิทยาลัย

หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นในงานวิจัยนี้จึงได้มุ่งเน้นการปูพื้นฐานของการวาดเส้นตั้งแต่เริ่มต้นให้แข็งแรง ทั้งด้านโครงสร้างสัดส่วน องค์ประกอบภาพ และการใช้แสงเงา ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างทักษะการวาดเส้นที่ถูกต้องและมีคุณภาพ โดยผลการวิจัยสอดคล้องกับงานของ พัททิกษ์ พิมโพทอง (2560) ที่แสดงให้เห็นว่า ผู้เรียนยังขาดความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการใช้เส้นและการแรเงา การจัดหลักสูตรที่มีขั้นตอนการฝึกฝนอย่างเป็นระบบจึงช่วยแก้ไขปัญหานี้ได้ตรงจุด ทั้งนี้หลักสูตรนี้ยังสอดคล้องกับบทความใน ชัยทวี บุบผา และคณะ (2568) ที่กล่าวถึงการส่งเสริมและพัฒนาทักษะการวาดเส้นเชิงสร้างสรรค์ ที่มีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตั้งแต่ทักษะพื้นฐานอย่างการสังเกต ก่อนนำไปสู่การต่อยอด และในการจัดกิจกรรมเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนสามารถสร้างแรงจูงใจและพัฒนาทักษะได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งขั้นตอนการสอนวาดเส้นที่ถูกนำมาใช้ในหลักสูตรนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Betty Edwards (2012) ที่เน้นการใช้สมองส่วน R ในการรับรู้ภาพและการฝึกวาดเส้นจากการมองเห็นโดยตรง ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เชิงลึกและสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ได้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยใน ตักชัย อุทธิโท (2567) ที่ศึกษาเรื่องการ

สร้างสรรค์ศิลปะด้วยเทคนิคชาร์โคล โดยชี้ว่าการเลือกใช้สื่อและเทคนิคที่เหมาะสมสามารถช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจ โครงสร้างและการแสดงแสงเงาได้ดียิ่งขึ้น

เมื่อพิจารณาปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการเรียนการสอนวาดเส้นแล้ว พบว่า มีทั้งด้านเนื้อหาหลักสูตรที่ครอบคลุม ด้านวิธีการสอนที่เน้นการปฏิบัติจริง และด้านแรงจูงใจที่เกิดจากการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะย่อยที่หลากหลาย ทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะได้อย่างต่อเนื่องในการสร้างผลงานเพื่อสอบเข้ามหาวิทยาลัย อีกทั้งยังสอดคล้องกับระบบการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาที่เน้นการประเมินสมรรถนะผ่านแฟ้มสะสมผลงานและการทดสอบทักษะเฉพาะทาง ทั้งนี้ จุดเด่นสำคัญของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น คือ การออกแบบการเรียนรู้ที่ครอบคลุมองค์ประกอบหลักของการวาดเส้นอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่โครงสร้าง สัดส่วน องค์ประกอบภาพ ไปจนถึงแสงเงา โดยมีการคัดเลือกสื่อและแบบฝึกที่สอดคล้องกับสถานการณ์จริง รวมทั้งคำแนะนำด้านการจัดแสงเฉพาะเพื่อพัฒนาทักษะการสังเกตและการถ่ายทอดมิติของวัตถุซึ่งเป็นประโยชน์แก่ทั้งผู้เรียนและผู้สอนเอง โดยที่ผู้เรียนสามารถใช้คำแนะนำดังกล่าวในการจัดเตรียมสื่อด้วยตนเองได้ รวมทั้งผู้สอนเองยังมีข้อเสนอแนะในการจัดเตรียมสื่อหรือการจัดแสงที่ละเอียดอีกด้วย ซึ่งแตกต่างจากการเรียนการสอนทั่วไปที่มุ่งเน้นเพียงการฝึกวาดตามแบบแต่ยังขาดการส่งเสริมความเข้าใจหลักการวาดเส้นตั้งแต่พื้นฐาน โดยหลักสูตรนี้มีลำดับการพัฒนาทักษะจากพื้นฐานสู่การจำลองสถานการณ์สอบและต่อยอดสู่การสร้างสรรค์ผลงานอย่างเป็นขั้นตอน อีกทั้งยังบูรณาการประสบการณ์ของผู้สอนเฉพาะทางด้านการเตรียมความพร้อมสอบ จึงทำให้หลักสูตรมีความสอดคล้องกับความต้องการของทั้งผู้เรียนและสถาบันอุดมศึกษา การนำหลักสูตรไปใช้ในบริบทจริงแม้ยังอยู่ในระยะของการนำเสนอโครงร่างหลักสูตร แต่สะท้อนให้เห็นประเด็นสำคัญที่ควรนำไปพิจารณาเพื่อการพัฒนาในระยะต่อไป ได้แก่ ความแตกต่างของพื้นฐานและศักยภาพของผู้เรียน ระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้ที่อาจต้องปรับให้เหมาะสมกับการฝึกทักษะของแต่ละบุคคล ตลอดจนปัจจัยด้านทรัพยากร อุปกรณ์ และการจัดสภาพแสง ซึ่งล้วนมีผลต่อประสิทธิภาพของการเรียนการสอนวาดเส้น ประเด็นดังกล่าวสามารถใช้เป็นแนวทางในการออกแบบการนำหลักสูตรไปทดลองใช้ให้มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่ง โดยอาจมีการปรับโครงสร้างเวลาเรียนและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ให้หลากหลายและต่อเนื่องมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญของการวาดเส้นอย่างครบถ้วน อีกทั้งยังเป็นโอกาสในการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมผ่านการนำหลักสูตรไปทดลองใช้จริงในกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลาย ควบคู่กับการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและการติดตามผลในระยะยาว เพื่อประเมินและพัฒนาประสิทธิภาพของหลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบททางการศึกษาต่อไป

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

เนื่องจากหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นในงานวิจัยนี้ยังอยู่ในรูปแบบของการนำเสนอโครงร่างหลักสูตร (proposed framework) จึงควรนำไปทดลองใช้ในบริบทการเรียนการสอนจริงเพื่อประเมินความเหมาะสมและประสิทธิผลของหลักสูตรอย่างเป็นระบบ โดยสถานศึกษาสามารถปรับประยุกต์โครงสร้างเวลาเรียนและรูปแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน ทรัพยากร และข้อจำกัดของแต่ละแห่ง ทั้งนี้ ควรยังคงสาระสำคัญของหลักสูตรทั้ง 5 หน่วยการเรียนรู้ และมุ่งเน้นการสอนในเนื้อหา ได้แก่ โครงสร้าง สัดส่วน แสงเงา และการจัดองค์ประกอบภาพ พร้อมทั้งออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องและหลากหลายเพื่อส่งเสริมการพัฒนาทักษะอย่างเป็นลำดับขั้น ซึ่งการนำหลักสูตรไปใช้ควรมีการเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์ เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของผู้เรียน เพื่อใช้เป็นข้อมูลสะท้อนกลับในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น รวมทั้งเป็นแนวทางในการลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการพัฒนาทักษะวาดเส้น และลดการพึ่งพาการเรียนเสริมภายนอกในระยะยาว

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งต่อไปควรพิจารณานำหลักสูตรไปทดลองใช้ในบริบทการเรียนการสอนจริง เพื่อศึกษาความเหมาะสมและแนวทางการพัฒนาเพิ่มเติมอย่างเป็นรูปธรรม โดยอาจมีการเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การพัฒนาทักษะการวาดเส้น และความพึงพอใจของผู้เรียนและผู้สอนอย่างเป็นระบบ รวมทั้งขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมบริบทที่หลากหลายยิ่งขึ้น จะช่วยให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนภาพรวมของผู้เรียนได้ชัดเจนมากขึ้น และ

อาจศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการพัฒนาทักษะ เช่น รูปแบบการฝึก ระยะเวลาในการเรียนรู้ และบทบาทของผู้สอน ตลอดจนการติดตามผลในระยะยาว เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบททางการศึกษายิ่งขึ้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กุลจิต เสงี่ยม. (2560). เอกสารประกอบการสอน การวาดเส้นพื้นฐาน 1. สืบค้นจาก <https://portal5.udru.ac.th/ebook/pdf/upload/182MWV5.5WssWDsb55x.pdf>.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2568). การรับสมัครคัดเลือกนักเรียนเข้าศึกษาในหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ ปีการศึกษา 2569 TCAS69 รอบที่ 1 แฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio). สืบค้นจาก https://admission.chula.ac.th/upload/adm_announce/file_274_1_4014.pdf.
- ชัยทวี บุบผา, ศรัณย์พัชร จิตพิไล, ธีระพงษ์ พิทักษ์ศฤงคาร. (2568). การพัฒนาทักษะการวาดเส้นและความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาสาขาวิชาดิจิทัลอาร์ตตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 8(1), 142-154.
- ณัทย์ อริยวัฒน์วงศ์. (2564). แนวทางการพัฒนาการแนะแนวการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพทางศิลปะตามแนวเกมมิฟิเคชันทางออนไลน์. วารสารศิลป์ พีระศรี, 9(2).
- ทิตนา แซมมณี. (2556). รูปแบบการเรียนการสอน ทางเลือกที่หลากหลาย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บรรจงศักดิ์ พิมพ์ทอง. (2550). วาดเส้น *Deline Delineation*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปณท ปลื้มชูศักดิ์. (2559). วาดเส้นหุ่นนิ่งพื้นฐานสำหรับงานศิลปะและงานออกแบบ. กรุงเทพฯ: คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ประดิษฐ์ เอกทัศน์. (2561). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเพิ่มสมรรถนะผู้บริหารระดับสาขาวิชามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ประสพ ลิ้มเหมือนด้าย. (2541). ทฤษฎีวาดเขียน. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- พันทิวา กุมภีโร. (2553). การพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดการเรียนรู้แบบอิงบริบทโดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- พิทักษ์ พิมพ์โพทอง. (2560). ผลการใช้แบบฝึกทักษะวิชาทัศนศิลป์เรื่องการวาดเส้นเหมือนจริงเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะวาดภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. การประชุมวิชาการแห่งชาติ ครั้งที่ 5: เรื่อง สร้างองค์ความรู้ สู่ท้องเที่ยวไทย เศรษฐกิจก้าวไกล สังคมไทยยั่งยืน (น. 619-629). มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- พิษณุ ประเสริฐผล. (2557). ดิรวาดเส้น. นนทบุรี: เฟิร์ส ออฟเซ็ท.
- วัชรพงศ์ หงษ์สุวรรณ. (2553). วาดเส้นฝีมือ ชูด ลีลามือ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: วาดศิลป์.
- ศักดิ์ อุทธิโท. (2567). การสร้างสรรค์ศิลปะถ่านชาร์โคล: กรณีศึกษาการสร้างสรรคศิลปะและผลงานของศิลปินในโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการวาดเส้นทัศนศิลป์นานาชาติ ประเทศไทย. วารสารศิลปกรรมและการออกแบบแห่งเอเชีย, 5(1), 112-131.
- สตูดิโอโมโนโครม. (2561). ฝึกวาดเส้นสไตล์ญี่ปุ่นขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: เด็กซ์เพรส.
- สมาคมที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย. (2569). ข้อมูลภาพสถิติ TCAS69. สืบค้นจาก <https://www.mytcas.com/stat/>.

สรวิศ มา. (2566). เปิดสถิติเรียนพิเศษนักเรียนไทย: เมื่อโรงเรียนไม่อาจพาเด็กไปถึงฝั่ง. สืบค้นจาก <https://www.the101.world/shadow-education-in-thailand/>.

Edwards, B. (2012). *Drawing on the Right Side of the Brain*. Newyork: Tarcher.

Rockman, D. A. (2000). *The art of teaching art*. New York, NY: Oxford University Press.

Taba, H. (1962). *Curriculum development: Theory and practice*. New York, NY: Harcourt, Brace & World.

Data Availability Statement: The raw data supporting the conclusions of this article will be made available by the authors, without undue reservation.

Conflicts of Interest: The authors declare that the research was conducted in the absence of any commercial or financial relationships that could be construed as a potential conflict of interest.

Publisher's Note: All claims expressed in this article are solely those of the authors and do not necessarily represent those of their affiliated organizations, or those of the publisher, the editors and the reviewers. Any product that may be evaluated in this article, or claim that may be made by its manufacturer, is not guaranteed or endorsed by the publisher.

Copyright: © 2026 by the authors. This is a fully open-access article distributed under the terms of the Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0).